

Cumhuriyet Döneminde Tenis Sporunun Yaygınlaştırılması İçin Yapılan Çalışmalar

Nuray Özdemir Tiryaki*

Giriş

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi'nde başlayan batıya yönelişle birlikte jimnastik, yüzme, basketbol, voleybol gibi modern sporlara olan ilgi halk arasında zamanla artmaya başlamıştır. Özellikle Avrupa'nın yeni moda sporlarından biri olan tenisin Osmanlı Devleti'nde ilgi görmeye başlaması ise 1910'larda olmuştur¹. Tenis ilk olarak 1874 yılında Hindistan'da İngiliz ordusunda görevli Binbaşı Wingfield adlı bir İngiliz tarafından icat edilmiştir. Bu oyuna "Sphairistigue" adını vermiştir. Buradaki görevinin sona ermesiyle İngiltere'ye dönmüş ve burada "Lawn-Tennis" adıyla bu sporu yaygınlaştırmıştır. 1875 yılında bir müsabaka düzenlenmiş oyunun kurallarını tespitle özel bir heyet görevlendirilmiştir. Tenis 1880 yılında Fransa ve Avrupa'nın diğer bölgelerinde yayılmaya başlamıştır. Ancak kralların, asillerin, zenginlerin ve birkaç büyük kulüp mensuplarının eğlencesi olmuştur. 1900 yılından sonra da dünya genelinde olağanüstü bir şekilde yayılmaya başlamıştır. Ekonomik olarak maliyetli bir spor olmasına karşın zamanla halktan her tabakadan insanın dikkatini çekmiştir².

Tenis, 1900'lerin başında Osmanlıda yaşayan İngilizler tarafından ülkeye taşınmış İstanbul ve İzmir, Selanik gibi gelişmiş kentlerde büyük gelişme göstermiştir. Tenise ilgi gösteren kesimler daha çok bu kentlere yerleşen ve ticaretle uğraşan İngiliz ailelerdir. İngilizler tarafından kurulan Moda

* Prof.Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Bolu/TÜRKİYE, ozdemir_n@ibu.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-0001-6427>
DOI: 10.37879/978-975-17-6294-8.2025.1523

1 Cem Atabeyoğlu, "Tenis", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C 8, İletişim Yayınları, İstanbul 1983, s. 2305.

2 Haccarzade Mehmet Tevfik, *Tenis*, Vatan Matbaası, İstanbul 1926, s. 5-7.

British Club, Bebek Kulübü gibi yerlerde tenis öne çıkan bir spor haline gelmiştir. Kadıköy'de İngilizler tarafından yaptırılan kortta Türkiye'de ilk tenis maçları yapılmıştır. Colonel Simonds, Edward Whitall ve Norwill kardeşler Türkiye'de tenis sporunun öncüleri olmuştur. Ardından Bebek'te Jack Soeger, Colonel Binss, Basil ve Weis gibi İngilizler de bir tenis kulübü kurarak kendi aralarında maçlar yapmışlardır³. Ohannesyan, Ananyan, Abrovomiç, Hotchinson ve arkadaşları tarafından Osmanbey'de de bir tenis kulübü kurulup kortlar inşa edilmiştir. Tenis, İngiliz nüfusun yoğun olduğu İzmir'de de ilgi görmüş Bornova'da yaptırılan tenis kortlarında iddialı tenis maçları yapılmıştır. Tenis sporunun İzmir'deki öncüleri Jim Giraud, Harry Giraud,⁴ Charnot olmuştur⁵.

İstanbul'da yaşayan İngilizler 1900 yılından itibaren Çelenç Kupası (Challenge Cup) adıyla ve üç yıl üst üste şampiyon olanın kupa aldığı bir turnuva düzenlemişlerdir. Maçlar yabancıların yaşadığı ve daha çok otellerin bulunduğu Tarabya'da bulunan Summer Palace otelinin arka bahçesindeki iki kortta yapılmıştır. Turnuva zamanla çok popüler hale gelmiş ve tenise ilgi artmıştır. Hatta turnuvada takdim edilecek kupalar İngiltere'de özel yaptırılmıştır⁶. Challenge Cup, günümüzde Osmanlı Devleti'nin Wimbledon'ı olarak anılmaktadır.

Tenis maliyetli bir spor olmasından dolayı daha çok İstanbul, İzmir gibi gelişmiş kentlerde gayrimüslimler ve yabancılar tarafından yapılabilmektedir. Tenisin Türkler arasında yayılması I. Dünya Savaşı ortalarından itibaren olmuştur. Ancak arka arakaya yaşanan savaşlar ve ekonomik güçlüklerle mücadele eden halkın tenis sporuna ilgisi büyük kentlerde yaşayan zengin kesimle sınırlı kalmıştır⁷. Bu çalışmada elit sporu olarak görülen tenisin Osmanlı'dan Cumhuriyete halka tanıtılması ve yaygınlaştırılması için yapılan çalışmalar incelenmiştir.

3 Atabeyoğlu, agm., s. 2305.

4 Jim Giraud kardeşi Harry ile İzmir'de kurdukları tenis mektebiyle genç tenisçilerin yetişmesine öncülük etmişlerdir. Giraud kardeşler tenisin İzmir'de yaygınlaşmasında bir ekol olmuştur. Bk., Kerim A. Bükey, *Tenis*, Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1942, s. 127.

5 Haccarzade Mehmet Tefik, *age.*, s. 7; Atabeyoğlu, *age.*, s. 2305.

6 Lale Özgenel, "Tennis in Republican Turkey and Ankara: The Emergence of a Sport as a Society and Space", *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 16, 2017, s. 14-15.

7 Haccarzade Mehmet Tefik, *age.*, s.7.

1. İlk Türk Tenisçileri

Tenis sporu Türkler arasında ilk olarak Fenerbahçe spor kulübü içinde ilgi görmüştür. İlk Türk futbolculardan Fuat Hüsni (Kayacan) Bey'in girişimiyle Fenerbahçe Kulübü'nde bir kort yaptırılarak 1915 yılında tenis faaliyetleri başlamıştır. Fuat Hüsni Bey, İngilizlerden öğrendiği tenisi Fenerbahçe Kulübü kortlarında arkadaşlarına öğretmiş böylece Türkiye'nin ilk tenis antrenörü olma unvanını da kazanmıştır. İlk eğitim verdiği sporcular Said ve Galip Beyler olmuştur. Tenis özellikle futbolcuların ilgi göstermesiyle Fenerbahçe kulübü içerisinde öne çıkan bir spor haline gelmiştir. Ancak savaş yılları olmasından dolayı top, raket gibi gerekli malzemenin eksikliği nedeniyle bu spora ilgi azalmıştır. İlk Türk tenisçileri Fenerbahçe Spor Kulübü kortunda yetişmiştir. Fenerbahçe'nin dört ünlü futbolcusu olan Galip (Kulaksızoğlu), Said Selahaddin (Cihanoğlu), Zeki Rıza (Sporel) ve Yavuz İsmet (Uluğ) tenis sporunda da isimlerini duyurmuşlardır.⁸

Zamanla "kibar bir spor" olarak görülen tenise olan ilgi Türkler arasında artmış özellikle elit sınıf arasında hızlı bir şekilde yayılmıştır. Tenis sporunu 1920'lere kadar sadece Fenerbahçeli sporcular oynarken Bebek, Nişantaşı, Beşiktaş, Şişli gibi semtlerde yaşayan gençler ve hanedan üyeleri Şehzade Abdülhalim, Şehzade Şerafeddin ve Şehzade Ömer Faruk Efendiler bu spora ilgi göstermiştir. Hatta bu dönemde bu semtlerde oturup da tenis oynamayan gençler bile ellerinde birer raket ile dolaşmayı moda addetmişlerdir⁹. Bu yıllarda özellikle hanedan üyelerinin tenis sporuna ilgisi dikkat çekicidir. Şehzade Abdülhalim ve Şehzade Şerafeddin Efendiler kendi aralarında Fenerbahçe Kulübü tenisçileri Tefik, Zeki, Said ve Şeref Bey'in katılımıyla maçlar da yapmışlardır. Örneğin 21 Temmuz 1922'de Şehzade Prens Abdülhalim Efendi'nin sarayında yapılan tenis maçını Said Bey kazanmıştır.¹⁰ Spor Alemi dergisi Şehzade Faruk Efendi'yi elinde raketi ile yer verdiği fotoğrafının altına "şahane bir tenisçi Şehzade Ömer Faruk Efendi" yazarak tanıtmıştır¹¹.

8 Daha sonra Tefik Haccar (Taşçı), İbrahim Cimcoz, Prens Muhsin Yeğen, Mehmet Reşat (Pekelman) ve Ekrem Rüştü (Akömer) Beylerin de katılımıyla Fenerbahçe kulübü tenis alanında büyük bir hamle yapmıştır. Bk., Atabeyoğlu, *age.*, 2305; Haccarzade Mehmet Tefik, *age.*, s.7-8.

9 "Çelebizade", *Tenis Maçı*, *Vakit*, 26 Haziran 1921, s.4.

10 "Tenis Oyuncularımıza", *Akşam*, 22 Temmuz 1922, s.3.

11 *Spor Alemi*, 5 Ekim 1922, No.14-38, s.4.

İlk İstanbul tenis turnuvası ise Eylül 1922’de Milli Olimpiyat Cemiyeti ve İdman Cemiyetleri İttifakı’nın desteğiyle Şehzade Abdülhalim Efendi’nin başkanlığında Beşiktaş’ta bulunan Jandarma Mektebi kortunda düzenlenmiştir. Müsabakalarda uluslararası kurallar uygulanmıştır. Fenerbahçe Kulübünden Zeki Bey tek erkelerde birincilik kazanırken çiftlerde ise Galip ve Tevfik Beyler birinci olmuştur. Şampiyonlara Sabiha Sultan tarafından finanse edilen kupalar takdim edilmiştir¹².

Bu yıllarda tenis oynadığını bildiğimiz isimlerden biri de Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa’dır. Büyük Taarruz için hazırlıkların yapıldığı dönemde İsmet Paşa, not defterine Konya’da tenis oynadığını defalarca kaydetmiştir. Örneğin, 3 Temmuz 1922’de “Akşam tenis maçı, Mösyö Loport bana bir raket ve top göndermiş”, 9 Temmuz 1922’de “Akşama tenis”, 21 Temmuz 1922’de “Akşam Tenis”, 4 Ağustos 1922’de “Akşam tenis, Tevfik Beyle beraber” şeklinde notlar mevcuttur. İsmet Paşa’nın tenise olan ilgisi sonraki yıllarda da devam edecektir¹³.

2. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tenisin Yaygınlaşması

Osmanlı’dan Cumhuriyete Fenerbahçe Kulübü Türkiye’de tenisin yaygınlaşmasında ve tanıtımında önemli bir yer tutmuştur. Fenerbahçe tenis kortu gittikçe artan tenisçi sayısına 1923 yılında hizmet veremeyince bir kort daha yapılmıştır. Böylece tenise ilgi artarken yeni tenis yıldızları parlamaya başlamıştır. Suat (Subay), Sedat (Erkoğlu) ve Vahram Şirinyan gibi Türk tenisinin uluslararası düzeydeki ilk temsilcileri ortaya çıkmıştır¹⁴. Hatta Fenerbahçe Spor Kulübü tenisçilerinden Suad Bey, 1924 yılında Taksim’de yapılan Tanin Gazetesi tarafından organize edilen Çelenç Kupası maçlarında rakiplerini mağlup etmiştir. 1924 yılına kadar İngilizlerce muhafaza edilen Çelenç Kupası ilk defa olarak bir Türk tenisçinin eline geçmiştir.¹⁵ Türkiye’nin ilk kadın tenisçileri de Fenerbahçe kortlarında tenis oynamaya başlamışlardır. Çoğunlukla Fenerbahçeli sporcuların ve yöneticilerin ailelerinden olan ilk

12 “Milli Olimpiyat Cemiyetinin Tenis ve Yüzme Müsabakaları, *Spor Âlemi*, 21 Eylül 1922, No. 24-26, s. 17.

13 İsmet İnönü, *Defterler (1919-1973)*, Haz. Ahmet Demirel, C 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, s. 29-36.

14 Atabeyoğlu, agm., s. 2305.

15 Spor Âlemi Dergisi kapağında tam sayfa olarak bir elinde raket bir elinde kupa ile Suad Bey’in fotoğrafına yer vermiştir. “Büyük Muvaffakiyetler Gösteren Şampiyon Gencimiz Suad Bey”, *Spor Âlemi*, S. 1, 11 Ağustos 1924, s.1; “Tenis Şampiyonu Bir Türk”, *Vakit*, 3 Eylül 1924, s. 3.

kadın tenisçiler arasında Vecihe (Taşçı), Mediha (Bayar), Adriel (Sadak) ve Hidayet (Karacan) Hanımlar büyük başarı göstermişlerdir.¹⁶

Cumhuriyetin ilk yıllarında tenis sadece Fenerbahçe kulübünde değil İstanbul'daki diğer Türk kulüplerinde de öne çıkmaya başlamıştır. İstanbul'un varlıklı Türk aileleri arasında yaz mevsiminin "güzide bir sporu" ve "sosyetenin eğlencesi" haline gelmiştir. Tenisin günden güne taraftar bulmasına başlıca sebep hemen her yaşta kadın ve erkeğin bu sporu kolaylıkla yapabilmesi olmuştur. Özellikle kadınlar az efor sarf ederek vücudu şekillendiren bir spor olarak gördükleri tenise büyük ilgi göstermişlerdir. İstanbul'da Nişantaşı, Boğaziçi, Şişli, Bakırköy, Kadıköy, Moda, Adalar gibi sosyetenin yaşadığı semtlerde boş arsalar üzerine kısa sürede kortlar yapılmıştır. Örneğin İstanbul'un en eski kortlarından biri olan Nişantaşı Kulübünün 1924 yılında 20'si Türk 30'u gayrimüslim 50 üyesi vardır. Üyelerinin yarsından fazlasını kadınlar teşkil etmektedir. En iyi oyuncularını kadınlardan Semiye Reşide, Celile Hanımlar ile Matmazel Baronides ve erkeklerden Ahmed, Said, Haluk, Server, Hikmet beylerdir¹⁷.

Ayrıca Galatasaray, Robert Kolej, Kız Muallim Mektebi gibi okullarda da kortlar yapılmış ve öğrenciler arasında tenise ilgi artmıştır¹⁸. Galatasaray Lisesi dâhilinde Selim Sırrı Bey'in çabasıyla 1923 yılında biri kapalı diğeri açık olmak üzere iki kort yapılmıştır. Semih, Rıza, Vedat Beyler gibi başarılı tenisçiler yetişmiştir¹⁹. Kısa sürede İstanbul'un hemen her semtinde kort yapılması ve tenis oynayan kadın ve erkek sporcu sayısının hızla artmasına yol açmıştır. Hatta o kadar ki Selim Sırrı Tarcan, Resimli Ay dergisinde "Tenis" başlıklı yazısında bu dönemde tenis oynamayanların bile ellerine bir raket alıp dolaştıklarına dikkat çekmektedir²⁰. Başlangıçta sınırlı bir zümrenin vakit geçirmek için oynadığı tenis 1925'li yıllara gelindiğinde İstanbul'da yapılan birkaç turnuvarın etkisiyle Türkiye'de de yayılmaya başlamıştır. Kulüplerde tenise önem verilerek hemen her kulüpte futbol sahası yanına bir de kort yapılmıştır. Federasyonda futbol, atletizm şubelerine bir de tenis ilave edilmiştir. Şehrin muhtelif semtlerinde tenis kortları yavaş yavaş

16 Atabeyoğlu, *age.*, s. 2305.

17 "Tenis Kortlarımızı Ziyaret:1-Nişantaşı Kortlarında", *Spor Âlemi*, S. 16,11 Ağustos 1924. s. 1.

18 Haccarzade Mehmet Tefik, *age.*, s. 8.

19 "Tenis Kortlarımızı Ziyaret: 3 -Galatasaraylılar Kortunda", *Spor Âlemi*, S. 3, 25 Eylül 1924, s. 17.

20 Selim Sırrı, "Tenis", *Resimli Ay*, 30 Nisan 1924, S. 4, C 1., s. 12-13.

artarken halk da bunun basit bir oyun olmadığını anlamaya başlamıştır. Spor olarak kabul görmüştür. Avrupa'da gördüğü rağbete rağmen Türkiye'de halkın tenise bu kadar geç alışmalarındaki sebep turnuva ve müsabakaların yapılmaması olarak görülmüştür. Ancak zamanla gerek kulüpler gerekse dönemin gazeteleri tarafından yapılan tenis turnuvaları Türkiye'de tenisin hızla yayılmasında önemli rol oynamıştır²¹.

Türk tenisçilerin katıldığı ilk turnuvalardan biri 1925 yılında Fenerbahçe Kulübü'nün tenisçileriyle İngiliz tenisçiler arasında Harbiye Mektebi korunda yapılan müsabakalardır. Hatta tek ve çiftlerde kadınlar da müsabakalara iştirak etmişlerdir. Gazeteler turnuva haberlerine geniş yer verirken adım adım bu yeni sporun nasıl oynandığına dair okuyucularına kısa bilgiler de sunmuşlardır²².

Cumhuriyetin ilk yıllarında tenise ilginin artmaya başlamasıyla tenisle ilgili haber ve makaleler gazete ve dergilerde daha geniş yer bulmaya başlamıştır. Tenisi Türkiye'ye tanıtan isimlerin başında Türkiye'de modern sporların öncüsü Selim Sırrı Tarcan gelmektedir. Selim Sırrı Bey dergi ve gazetelerde tenis sporunu tanıtan ve teşvik eden yazılar kaleme almıştır. Örneğin Selim Sırrı Bey, Resimli Ay dergisinde tenisi şöyle tanımlamaktadır: “Tenis sporlar içinde en güzeli, en temizi, en kibarı, en zevklisi ve eğlencelisidir... Hiçbir spor tenis kadar memleketimizde az bir zaman içinde bu kadar rağbete mazhar olmamıştır”²³.

Tenisin halka tanıtılmasında Çelebizade Said Bey tarafından 6 Kasım 1919 tarihinden itibaren çıkartılan ve 1929 yılına kadar on beş günde bir resimli olarak yayınlanan Spor Âlemi Dergisi de önemli bir yere sahip olmuştur²⁴. Avrupa ve Amerika'daki tenis sporuyla ilgili gelişmeleri gecikmesiz bir şekilde okurlarına ulaştıran dergi Türkiye için yeni bir spor dalı olduğu için tenisi öncelikle tanıtmaya çalışmıştır. Paris'te yapılan Davis Tenis Turnuvası ve meşhur tenisçilerle ilgili haberlere yer verilmiştir. “Tenis Oyunu Nasıl Oynanır” başlığı altında seri olarak yayınlanan yazılarda görseller eşliğinde “tenis kortu nasıl yapılır? Nasıl bir raket seçilmeli? Tenis elbisesi nasıl olmalı? Raket nasıl tutulur? Atış nasıl yapılır? Teniste antrenman nasıl yapılır? Gibi sorulara verilen yanıtlarla tenis sporu hakkında okuyuculara çok detaylı

21 “Tenis Oyunu Nasıl Oynanır?”, *Spor Âlemi*, S. 5, 9 Ekim 1924, s. 12-14.

22 “Tenis Maçları”, *Vatan*, 21 Haziran 1925, s. 3.

23 Selim Sırrı, agm., s. 12-13.

24 Zafer Toprak, “Türkiye’de Sporun Tarihi-Spor Âlemi Dergisi ve Türkiye’de İdman”, *Tombak-Antika Kültürü Koleksiyon ve Sanat Dergisi*, S. 20, 1998, s. 5-6.

bilgi verilmiştir²⁵. Özellikle tenis oynayan kadınlara ait fotoğraflara yer verilerek tenisin kadınlar arasında yayılması da teşvik edilmiştir.

Tenis hakkında ilk kitap ise Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Tenis Heyet-i Müttehidesi (Federasyonu) üyesi ve Fenerbahçe Kulübü kurucularından ve tenisçi Haccarzade Mehmet Tefik Bey tarafından 1926 yılında yayınlanmıştır. Haccarzade Mehmet Bey, “Tenis” adını verdiği kitapta tenisin kısa bir tarihçesini anlattıktan sonra tenis nasıl oynanır, kuralları, kulüpler müsabakalar gibi tenisle ilgili olan pek çok konuyu madde madde görsellere de yer vererek anlatmıştır²⁶.

3. Türk Tenisçilerin İlk Uluslararası Karşılaşması: Atina Balkan Oyunları

Türk tenisçilerin ilk uluslararası karşılaşması 1930 yılında Atina’da düzenlenen Balkan oyunlarıdır. Lozan Barış Antlaşması ertesinde kurulan ve tanınma mücadelesi veren Türkiye Cumhuriyeti Devleti diplomatik yalnızlık içinde olmuş ve cumhuriyetin ilk yıllarında pek çok uluslararası organizasyonun dışında kalmıştır. Yunanistan ile Türkiye arasında yaşanan nüfus mübadelesine dayanan etaplı sorununun 10 Haziran 1930’da Ankara Antlaşması ile çözülmesi üzerine iki ülke arasında dostluk ilişkileri kurma yolunda adımlar atılmaya başlanmıştır. Böylece Türkiye için de Balkan ülkeleri arasında diplomatik ilişkileri geliştirmeye yönelik düzenlenen ilk Balkan oyunlarına katılımının yolu açılmıştır²⁷.

Balkan oyunlarına katılım konusunda başlangıçta bir tereddüt yaşanmıştır. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakınca Atina’da yapılacak oyunlar için hazırlık yapılmadığı ve katılım halinde başarılı sonuçlar elde edilemeyeceği gerekçesi ile İstanbul bölgesi atletlerinin Balkan oyunlarına katılması yasaklanmıştır. Basında çıkan haberlerde de Türk sporcuların Yunanlılar karşısında alacağı yenilgi, Türkiye’nin Yunanistan’a karşı gücünü ve güvenini kırarak bir girişim olarak görülmüştür. Ancak bazı sporcular buna karşı çıkmış ve Atletizm Federasyonu Başkanı Burhaneddin (Felek) Bey başkanlığında atlet, güreşçi ve tenisçilerden oluşan 20 kişilik bir sporcu kafesi 2 Ekim 1930’da vapurla Atina’ya hareket etmiştir. Türk tenis takımı Sedat, Suad ve Vahram Şirinyan’dan oluşturulmuştur²⁸.

25 “Tenis Oyunu Nasıl Oynanır?”, s. 12-14.

26 Bükey, *age.*, s. 126.

27 Mustafa Mutlu, “Uluslararası İlişkilerin Gelişiminde Sporun Rolü: Türk-Yunan İlişkileri Örneği (1930-1931)”, *Atatürk Yolu Dergisi*, 70, 2022, s. 345.

28 “Gidiyorlar”, *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1930, s.4; “Balkan Olimpiyatı”, *Vakit*, 26 Eylül 1930, s.

Atina'da toplanacak Balkan Konferansı'na katılmak üzere Hasan (Saka) Bey'in başkanlığındaki Türk heyeti de aynı vapurla hareket etmiştir. Burhaneddin Bey sporcuların oyunlara katılımına dair getirilen yasağı Türk heyetine anlatmıştır. Heyette yer alan üyelerden Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Bey bu duruma el atmış ve Heyet başkanı Hasan Bey oyunculara getirilen yasağın kaldırılması için girişimde bulunmuştur. Balkan oyunlarının açılışı ilk kez toplanan Balkan Konferansı ile aynı günlere gelmiştir. Balkan oyunlarının açılışına Yunanistan Başbakanı Venizelos, bakanlar, Balkan büyükelçileri, konsoloslara ve konferansa katılacak Balkan temsilcilerinin katılımı konferansa diplomatik ve siyasi bir hava katmıştır²⁹.

Balkan oyunlarının tenis müsabakaları 10 Ekim 1930'da sonuçlanmıştır. Sedat ve Şirinyan çiftlerinde önce Bulgar ve Yunan rakiplerini yenmiş finalde de Romanya karşısında üstün gelmiştir³⁰. Böylece teniste çiftlerde Balkan Tenis şampiyonluğu kazanılmış ve Türk bayrağı birincilik direğine çekilmiştir³¹. Türk tenisçilerinin yaptığı başarılı karşılaşmalar gazetelerin spor köşelerinde tüm detaylarıyla anlatılmıştır. Turnuva sonrasında Türk Büyükelçiliği tarafından sporcuların başarısına ithafen bir çay düzenlenmiş ve sefaret erkani ile Balkan Kongresinde bulunan üyeler de katılmıştır³².

4. Türkiye'de Yapılan ilk Uluslararası Tenis Organizasyonu:1932 Balkan Şampiyonası

Türkiye'de yapılan ilk büyük uluslararası tenis organizasyonu 1932 yılında İstanbul'da düzenlenen Balkan Şampiyonası olmuştur. Atletizm federasyonu tenis komitesi tarafından düzenlenen uluslararası müsabakalar Türkiye'de yapılan ilk uluslararası spor hareketi olması açısından büyük önem taşımaktadır. İngiltere ile 1926'da Musul Sorununu, Yunanistan'la 1930'da etaplı sorununu çözen ve 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye olan Türkiye Cumhuriyeti, tanınma ve diplomatik yalnızlıktan kurtulmada sporu önemli bir araç olarak kullanmıştır. Özellikle 1934 yılında yapılacak Balkan Antantı'na giden süreçte Türkiye bölgesel güç odağı haline gelmeye başlarken spor diplomasisine ağırlık verilmiştir.

3; "Atletler Gitti", *Vakit*, 3 Ekim 1930, s. 7.

29 Mutlu, agm., s. 345-346.

30 "Tenis Şampiyonu", *Vakit*, 11 Ekim 1930, s. 1.

31 "Şampiyon Olduk", *Cumhuriyet*, 11 Ekim 1930, s. 3.

32 Ömer Besim, "Balkan Oyunlarında Tenisin Dabılında Balkan Şampiyonluğunu Nasıl Kazandık", *Vakit*, 7 Ekim 1930, s. 5.

Fenerbahçe Kulübü kortlarında 2 Eylül 1932'de başlayan Balkan Şampiyonası'na ilgi büyük olmuştur³³. Müsabakalara Türkiye, Romanya, Yunanistan ve Bulgaristan'ın tenis şampiyonları katılmıştır. Fenerbahçe Kulübü bu uluslararası müsabakalar için tenis kortlarını uluslararası standartlarda hazırlamış, hatta seyirciler için özel tribünler yaptırılmıştır. Türk, Yunan, Romen ve Bulgar bayrakları asılmıştır. Maçlara gelenler daha kapıdan girerken bu bayraklarla karşılanmış ve Balkan ülkeleri arasında kurulan ittifak açısından müsabakanın önemi gözden kaçırılmamıştır. Şampiyonadaki maçlarla ilgili dönemin gazeteleri de günü gününe haber yapmışlardır. Uzun uzun maçları anlatan haberlere yer vermişlerdir³⁴. Örneğin Cumhuriyet gazetesi ilk sayfadan verdiği bir haberde 1000 kişiye yakın izleyicinin takip ettiği müsabakaların "çok güzel ve heyecanlı" olduğunu duyurmuş maçlara dair sonuçları detaylarıyla okuyucularıyla paylaşmıştır. Müsabakaların programı da titizlikle yayınlanmış izleyicilerin ilgisi artırılmıştır. Ayrıca müsabakalara katılan tenisçilerin file önünde ellerinde raketleriyle çekilmiş fotoğraflarına da geniş yer verilmiştir³⁵.

Türk Milli Tenis takımı kendi kortlarında oynadığı ilk uluslararası karşılaşmaya Sedat, Suat, Zeki Rıza, Şirinyan'dan oluşan bir ekiple katılmıştır. Maçlar oldukça çekişmeli geçmiş Türkiye'nin tenis de pek de geride olmadığı ve komşu ülkelerle boy ölçüşebilecek bir durumda olduğunu göstermiştir³⁶. Balkan Tenis Şampiyonası 11 Eylül'de Fenerbahçe Kulübü kortlarında yapılan final maçıyla sona ermiştir. Türkiye ve Yunanistan çiftler finalinde Sedat ve Suad'dan oluşan Türk takımı yenilgiye uğramıştır³⁷.

Türkiye, her yıl düzenlenen Balkan Tenis Şampiyonasına 1937 yılına kadar katılmış ancak Türk sporcuların beklenen başarıyı gösterememesi üzerine katılımdan vazgeçilmiştir. Bunun nedeni ise Yugoslavya ve Yunanistan'ın eskisine göre teniste çok ilerlemesi gösterilmiştir³⁸. Ancak bunda ilk kuşak Türk tenisçiler olarak kabul edilen Sedat, Suad, Şirinyan gibi isimlerin

33 "Balkan Tenis Şampiyonası", *Cumhuriyet*, 2 Eylül 1932, s. 4.

34 "Balkan Şampiyonası Dün Fenerbahçe'de Başlayan Tenis Müsabakaları Çok Heyecanlı Oldu", *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1932, s.5.

35 "Balkan Tenis Maçları Dün Yapılan Müsabakalar Çok Güzel ve Heyecanlı Oldu", *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1932, s. 1; "Tenis Müsabakaları Programı", *Cumhuriyet*, 6 Eylül 1932, s. 4.

36 "Tenis Şampiyonası...", *Cumhuriyet*, 8 Eylül 1932, s. 4.

37 "Tenis Maçları Bitti", *Cumhuriyet*, 12 Eylül 1932, s. 1,4.

38 Ahmet Bahtiyar, "Balkanlarda Umumi Temaslar Ehemmiyetini Kaybediyor!", *Akşam*, 7 Ekim 1937, s. 12.

yerine geçecek başarılı genç Türk tenisçilerin zaman içinde yetiştirilememiş olması da etkili olmuştur³⁹.

5. Başkent Ankara'nın Tenisle Tanışması

Cumhuriyetin ilk yıllarında tenis “Elit Spor” olarak İstanbul’da hızla yaygınlaşmaya başlarken modern bir başkent olarak tasarlanan ve modern kurumların hızla kurulduğu Ankara’da da ilgi görmüştür. Özellikle yabancı diplomatlar, bürokratlar ve varlıklı aileler arasında yaygınlaşmıştır. Ankara’da modern bir başkent yaratılırken sosyal hayatın modernleşmesinde zamanla spor ve tenis öne çıkmıştır. Ankara halkının tenisle tanışmasında özel kişilere ya da kurumlara ait kortlar önemli rol oynamıştır. Celal Bayar’ın İş Bankası Genel Müdürlüğü döneminde 1927 yılında Ankara’da İş Bankası memurları için Celal Bayar Tenis Kortu yaptırılmıştır. Her yıl düzenli olarak banka memurlarını tenis oynamaya teşvik etmeye yönelik İş Bankası Tenis Turnuvası düzenlenmiştir.⁴⁰ Böylece İş Bankası çalışanlarının sosyalleşmesi de sağlanmıştır.

Ankara’da kurulan ilk tenis kulübü ise Kavaklıdere Sporting Tenis Kulübü olmuştur. 1928 yılında eski Tokat Milletvekili ve Tenis Federasyonu başkanlığı da yapacak Süreyya Genca ile arkadaşları tarafından Ankara’nın Kavaklıdere semtinde 17 Mart 1928’de kurulmuştur. Ankara’da ilk modern tenis kortları 1929 yılında faaliyete geçirilmiştir.⁴¹ Ankara’da milletvekilleri, asker ve sivil bürokratların ve elçiliklerde görevli yabancıların tenise ilgisi büyük olmuştur.

Ankara’nın tenis hayatında 1936 yılından itibaren Ulus gazetesinin Muhafız Gücü kortlarında düzenlediği ve sonraki yıllarda Ulus Turnuvası adıyla popüler hale gelen müsabakalar önemli bir yer tutmuştur. Ankara’daki kulüplere mensup “tanınmış” sporcuların katılımıyla tekler ve çiftler arasında yapılan müsabakalarda kazananlara Ulus Gazetesi’nce bir de ödül olarak kupa takdim edilmiştir.⁴²

Ankara’da tenisin halk arasında yaygınlaşması ise 1938 yılında Ulus’ta yapılan 19 Mayıs Spor Kompleksi içinde stadyum, hipodrom ve tenis kortlarının yapılmasıyla mümkün olmuştur. Kortların açılmasıyla turnuvalar

39 Zeki Rıza, “Memlekette Tenis Ölüyor”, *Akşam*, 18 Haziran 1937, s. 8.

40 “Celal Bayar Tenis Kordu Unun 11inci Yıl Dönümü”, *Akşam*, 11 Haziran 1938 s. 2.

41 Özgenel, agm., s. 20.

42 “Gazetemizin Tenis Turnuvası”, *Ulus*, 18 Haziran 1936, s. 1.

düzenlenmiştir. İlk olarak Türk Spor Kurumu Tenis Federasyonu Ankara şubesi çeşitli kulüplere mensup en iyi kadın ve erkek tenisçiler arasında iki gün süren bir turnuva düzenlemiştir. Müsabakalara yeni sahalarda 18 Haziran 1938'de başlanmıştır.⁴³ Turnuvaya kadın-erkek Ankara'nın hemen bütün tenisçileri katılmıştır. Turnuva izleyiciler tarafından da merakla takip edilmiştir. Seyirciler arasında bakanlar, milletvekilleri, Ankara'nın kadın sporcuları ve Türk Spor Kulübü yöneticileri yer almıştır. Türkiye Tenis Federasyonu Başkanı Süreyya Genca herkesle ayrı ayrı ilgilenmiştir. Stadyum kortları hemen şehrin içinde bulunmalarından dolayı sporun en dikkat çeken şubelerinden biri olan tenisin Ankara'da daha çok kökleşmesine yararlı olacağı düşünülmüştür⁴⁴.

19 Mayıs Stadyumu tenis kortlarında tenisi teşvik etmek için düzenlenen turnuvalar ilgi görmüş hatta Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün de bu turnuvaları izlediği ve stadyuma sık sık ziyarette bulunduğu dönemin gazetelerine de yansımıştır. Örneğin 19 Mayıs Stadyumu tenis kortlarında 31 Mayıs 1941'de başlayan Tenis Teşvik Turnasına giderek tenisçilere sürpriz yapmıştır. Maçın ortasında sahaya cumhurbaşkanının gelişi ve izleyiciler arasında yer alması "tenisçilere en büyük teşvik" olarak değerlendirilmiştir.⁴⁵ Ayrıca Münakale Vekili Cevdet Kerim İncedayı, Hariciye Vekâleti Umumi Kâtibi Numan Menemencioğlu ve İstanbul Valisi Lütfi Kırdar da Cumhurbaşkanı'na eşlik etmişlerdir⁴⁶.

19 Mayıs Stadyumu kortları Ankara'da tenisin merkezi haline gelmiş Ulus Gazetesi' de her yıl düzenli olarak yaptığı tenis müsabakalarını "Ulus Turnuvası" adıyla 1941 yılından itibaren "bu kortlarda düzenlemiştir. Ulus gazetesi böyle bir turnuva düzenleme gerekçesini okuyucularına şöyle açıklamıştır⁴⁷:

"Tenis sporu memleketimizde gittikçe inkişaf etmektedir. Ulus gazetesi Türk gençliğinin fizik ve moral terbiyesinde en değerli bir vasıta olan sporun her şubesinde olduğu gibi tenisin de yurttan daha geniş bir alaka görmesi ve yayılması bakımından elinden gelen yardımı yapmak azmindedir. Ulus adına hazırlanan büyük müsabakaya aynı zamanda bölge birinciliği temin eden bir mahiyet verilmiştir. Bu suretle Ulus kupası hamilleri Ankara

43 "19 Mayıs Stadyumu Tenis Sahalarında Müsabakalar", *Ulus*, 18 Haziran 1938, s. 4.

44 "19 Mayıs Stadyumu Kortlarında Senenin İlk Tenis Turnuvası Başladı", *Ulus*, 19 Haziran 1938, s. 7.

45 "Tenis Teşvik Turnuvası Dün Başladı", *Ulus*, 1 Haziran 1941, s. 5.

46 "Dünkü Tenis Maçları", *Ulus*, 8 Haziran 1941, s. 1.

47 "Ulus Tenis Kupası", *Ulus*, 25 Haziran 1941, s. 2.

birincisi unvanını da kazanmış olacaklardır. Müsabakalar 19 Stadyumu'nda yapılacaktır. Kazananlar İstanbul'da yapılacak Boğaziçi kupası maçlarında da Ankara bölgesi adına yarışacaklardır. Gazete her yıl aynı tarihte bu kupa maçlarını düzenlemek azmindedir.”

1.Ulus Turnuvası tenis maçları 5 Temmuz 1941'de Ankara 19 Mayıs Stadyumu'nda başlamıştır.⁴⁸ Ulus gazetesi turnuvaya dair haber ve fotoğraflara ilk sayfadan geniş yer vermiş, yapılan maçlarla ilgili yorum, tahmin ve değerlendirmeler ayrıntılı yer bulmuştur. Turnuva 17 Temmuz 1941'de yapılan birincilik maçları ile sona ermiş ve ardından dereceye giren sporculara kupa ve madalyaları verilmiştir. Tek kadınlar finalinde birinciliği Bahtiye Musluoğlu kazanmıştır. Bundan sonraki yıllarda da birinciliği kimseye kaptırmayacaktır⁴⁹.

Ulus Kupası Maçları Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve ailesinin sosyal hayatında önemli bir yer tutmuştur. Turnuvaları takip eden aile üyeleri hem izleyici hem de oyuncu olarak kortta yerlerini almışlardır. 13 Haziran 1942'de başlayan Ulus Kupası ve Ankara Tenis Birincilikleri Müsabakalarını Cumhurbaşkanı'nın eşi Mevhibe İnönü de izlemiştir. Oğlu Erdal İnönü de turnuvaya katılan tenisçilerden biridir⁵⁰. Ulus Kupası maçlarını Cumhurbaşkanı İsmet İnönü de zaman zaman takip etmiştir. Örneğin 1944 yılında İsmet İnönü beraberinde Başvekil Şükrü Saraçoğlu ile CHP Reis Vekili Hasan Saka ile 19 Mayıs stadyumundaki tenis kulübünü ziyaret etmiştir. Ulus Kupası ve Ankara tenis birinciliği müsabakalarını izlemiştir⁵¹.

Zamanla Ankara'da tenisçi sayısının artmasıyla çeşitli kurum ve kuruluşlarca düzenlenen turnuva sayısında da artış yaşanmıştır. Hemen her kurum ya da okul tenise ilgi göstermiştir. Turnuva düzenleyen kurumlardan biri de Dışişleri Bakanlığı olmuştur. Eylül 1946'da yapılan müsabakalar büyük ilgi görmüş bizzat Dışişleri Bakanı Hasan Saka maçları ilgiyle takip etmiştir. Final maçlarının oynanmasından sonra turnuvaya katılan tenisçiler şerefine 29 Eylül 1946 akşamı Dışişleri Bakanı Hasan Saka tarafından Ankara'nın sosyal hayatında önemli bir yere sahip olan lokantalardan biri olan Karpiç'te ziyafet verilmiştir. Bu ziyafete CHP Genel Başkan Vekili Şükrü Saraçoğlu,

48 “Ulus Kupası Tenis Maçları Bugün 19 Mayıs Stadında Başlıyor”, *Ulus*, 5 Temmuz 1941, s. 2.

49 “Ulus Tenis Kupası Maçlar Dün Nihayete Erdi”, *Ulus*, 18 Temmuz 1941, s. 1.

50 Vedat Abut, “Ulus Kupası ve Ankara tenis Birincilik Müsabakaları Dün Başladı”, *Ulus*, 14 Haziran 1942, s. 1.

51 “Reisicumhur Dün Ankara'da Tenis Maçlarını Takip Etti”, *Ulus*, 30 Temmuz 1944, s. 1.

Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer, Beden Terbiyesi Umum Müdürü Vildan Aşır Savaşır ve Beden Terbiyesi Teşkilatı ileri gelenleri ve sporcular katılmıştır⁵².

Ankara'da tenis sporunun yaygınlaştırılması için 15 Mart 1947'de 19 Mayıs Stadyumu bünyesinde Ankara Tenis Kulübü kurulmuştur. Spor Oyunları Federasyonu Başkanı ve eski tenisçilerden Vedat Abut'un girişimiyle faaliyete geçen Ankara Tenis Kulübü'nün tüzüğünde kuruluş amacı şöyle ifade edilmiştir: "Tenis sporunu yaymak, inkişaf ettirmek ve beynelmilel temaslarda memleketi yüksek başarı ile temsil edebilecek kabiliyette tenisçiler yetiştirmek." Kurucu üyeliğini CHP Genel Başkan Vekili Şükrü Saraçoğlu'nun yaptığı Ankara Tenis Kulübü'nün kurucuları arasında Dışişleri Bakanı Hasan Saka, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Ferudun Cemal Erkin, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Spor Oyunları Federasyonu Başkanı Vedat Abut gibi isimler yer almıştır⁵³. Kuruluşundan itibaren üye sayısını artıran kulüp Ankara'da popüler bir sosyalleşme merkezi haline gelmiştir. Türkiye'nin spor hayatında olduğu kadar sosyal hayatında da önemli bir kurum olarak öne çıkmıştır⁵⁴.

6. Halkevlerinin Tenis Sporunun Yaygınlaşması İçin Faaliyetleri

Cumhuriyet ideolojisini halka tanıtmaya ve benimsetmeye 1932 yılında halkepleri önemli bir rol üstlenmiştir. Ulus-devlet inşasında modern dünyaya uyum sağlayacak, çağdaş, laik, inkılapları içselleştiren, kültürel birikime sahip bir yurttaş yetiştirmek amaçlanmıştır. Halkepleri dil ve edebiyat, sanat, gösteri, sosyal yardım, halk dershaneleri ve kurslar, kütüphane ve yayın, köycülük, tarih ve müze ve spor olmak üzere dokuz şubede faaliyet göstermiştir. Halkepleri içerisinde en etkin şubelerden olan spor şubesinin temel amacı gençlik ve milli eğitim çalışmalarının bir kolu olarak görülen beden eğitimi ve spora karşı halkın ilgisini sağlamak ve bunları bir kitle hareketi haline getirmek olmuştur. Sağlıklı genç nesiller yetiştirilmek hedeflenirken güreş, cirit gibi geleneksel sporların yanında eskrim, bisiklet, yüzme, tenis gibi modern sporların halka tanıtılması ve yaygınlaştırılması çalışmalarına ağırlık verilmiştir⁵⁵.

52 "Dışişleri Bakanının Dün Akşamki Ziyafeti", *Ulus*, 30 Eylül 1946, s.2.

53 Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 490-1-0-0/1097-9-1/03.04.1947.

54 Özgenel, agm., s.21.

55 Nurullah Candan-Tanju Bağırın, "Türk Ocaklarından Halk Evlerine: Türkiye'de Sporun Erken Dönem Öyküsü", *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Temmuz 2010, XV (3), s.25-26.

Özellikle Osmanlı'dan Cumhuriyete elit sporu haline gelen tenis “nezih bir spor” olarak halkevleri spor şubeleri tarafından ülkenin birçok köşesinde gençlere tanıtılarak halk bu sporu yapmaya teşvik edilmeye çalışılmıştır. Vücudun bütün kaslarını çalıştıran ve bir açık hava sporu olan tenise cumhuriyetin ilk yıllarında ilgi büyük olmuştur. Ancak kort yapım- bakımının maliyetli oluşu, kulüp aidatlarının yüksekliği ve tenis için gerekli malzemelerin yurt dışından getirilmesinden dolayı tenis masraflı bir spor dalıdır. Buna rağmen tenis sporu modernleşme göstergesi ve sosyalleşme aracı olarak görülmüş ve kadın sporu olarak desteklenmiştir. Tenis diğer sporlara göre daha az yorucu olmasından dolayı kadınlar tenise büyük ilgi göstermişlerdir. Güzellik yarışmalarının moda haline geldiği 1930'larda güzelliklerini spor yapmaya bağlayan kadınlara dair haberler basında geniş yer buldukça tenis gibi sporlara da rağbet artmıştır. Örneğin 1932'de dünya güzellik kraliçesi seçilen Keriman Halis'in yüzmeye, voleybol ve tenis sporlarıyla uğraşması ve başarısını sporla şekillenen vücuduna borçlu olması kadınlar arasında tenisin popülaritesini artıracaktır.⁵⁶

Tenisin ülke genelinde yaygınlaştırılması için büyük bütçeler ayrılarak Halkevleri bahçelerinde tenis kortları yapılmıştır. Yurt dışından raket, ağ, top gibi malzemeler sipariş edilmiştir. Halkevleri bünyesinde tenis öne çıkan bir spor olmuş geniş halk kitlelerinin ilgisini çekmiştir. Tenis, ülkenin genelinde ancak halkevleri ve spor şubeleri sayesinde gelişme gösterebilmiştir.⁵⁷

Örneğin, Adana Halkevi'nde tenis faaliyeti 1935 yılında başlamıştır. Adana Halkevi bahçesinde bir tenis kortu açılarak 1936 yılında tenis oynanmaya başlamıştır. Gençlerin tenise ilgisi artırılmaya çalışmış ve halkevinin spor komitesi üyeleri antrenörlük görevi üstlenerek tenise yeni başlayan öğrencileri yetiştirmişlerdir. Tenise artan ilgi sonucunda 1937 yılında Türk Spor Kurumu iş birliği ile 22 tenisçinin katılımıyla Adana'da bir turnuva düzenlenmiştir. Müsabakalara Adana'nın eski tenisçileri de katılmıştır. Üç hafta süren karşılaşmalar izleyicilerden büyük ilgi görmüştür. Bu müsabakalar tenisin teşvik edilmesi için faydalı olmuştur. Bundan sonra her yıl spor komitesince Adana halkevi bahçesinde bulunan tenis kortunda tenis turnuvaları düzenlenmiştir. Turnuvalar dışında da tenis sporuyla ilgilenen gençler halk evinin kortlarında egzersiz yapmışlardır.⁵⁸

56 Yiğit Akın, *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2004, s. 120.

57 “Halkevleri ve Spor”, *Ulus*, 19 Mayıs 1937, s. 13.

58 Celaleddin Erdoğan, *Adana Halkevi (1933-1951)*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2017, s.203-204; “Adana'da

Balıkesir Halkevi Spor Şubesi de tenis sporunu yaygınlaştırmak için 1934 yılında bir tenis kortu yapımına başlamış ve 11 Ağustos 1935'te kullanıma açılmıştır. İlk maçı bir kadınla bir erkek yapmıştır. Halkevi bünyesinde tenis müsabakaları düzenlenmiştir. 1939 yılında Balıkesir Spor şubesi 80 tenis müsabakası organize etmiştir⁵⁹.

Zamanla tenis halkevleri spor şubelerinin en gözde sporu haline gelmiştir. 1940'lı yıllarda Antalya, Gaziantep gibi vilayetlerden halkevi bahçelerinde tenis kortu yapılması için CHF Genel Merkezi'nden ödenek talebinde bulunulmuştur. II. Dünya Savaşı'nın gölgesinde ekonomik güçlüklerle boğuşan yöneticiler bu talepleri yerine getirmeye çalışmışlardır. 1941 yılında Antalya Halkevi bahçesine bir tenis kortu yapılmak istenmiş ve bunun için 1591 lira-ya ihtiyaç duyulmuştur. Bu para CHF Genel Sekreterliği tarafından Antalya CHF Vilayet İdare Heyeti Başkanlığına gönderilmiştir⁶⁰.

Gaziantep Halkevi'nce de CHF Genel Merkezi'nden kort yapımı için finansman talebinde bulunulmuştur. Ayrıca 8 tenis raketi, 1 File, 30 direk, 12 toptan oluşan 1200 lira değerinde tenis malzemesi de talep edilmiştir. Genel merkezce kortun yapımı için gereken finansmanın tamamı CHF Genel Merkezi'nce sağlanamasa da gerek merkezden verilen 5000 liralık yardım ve gerekse yerelden gelen bağışlarla 8265 lira sarf edilerek Gaziantep Halkevi Tenis Kordu 31 Ekim 1944'te hizmete açılmıştır. Kort olağanüstü bir rağbet görmüş ve halk sporun bu kolunda da başarılar göstermeye başlamıştır. En nezih ve en eğlenceli spor olarak görülen tenis Gaziantep halkı arasında iyice tanınmış ve öğrenebilmiştir. Yeni yapılan bu korttan vatandaşların hakkıyla istifade edebilmesi ve tenisin bütün inceliklerinin bilinerek yaygın hale getirilebilmesi için bir de öğretmene ihtiyaç duyulmuştur. Halkevinin bütçesi yeterli olmadığından tenis meraklılarına ders vermek üzere CHF Genel Merkezi'nden bir tenis öğretmenin görevlendirilmesi istenmiştir⁶¹.

Urfa Siverek'te ise 1942 yılında açılacak spor şubesi için hazırlıklar yapılmış Halkevi bahçesinde tenis için iki saha inşa edilmiştir. Siverek Halkevi yönetimince tenis faaliyetine girilirken spor kolu için CHF Genel Merkezi'nden 1 adet direkleri ve teferruatıyla tenis ağı, 8 tenis raketi ve 28 adet de tenis

Tenise Rağbet Var", *Akşam*, 2 Ağustos 1938, s. 10.

59 Başak Tekdurmaz, *Balıkesir Halkevi Çalışmaları ve Kaynak Dergisinin Sistematik İndeksi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2004, s. 62.

60 Nursel Gülcü, *Antalya Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Antalya 2016, s.65

61 BCA, 490-1-0-0/1097-9-1/08.11.1944.

topu istenmiştir. Bütçe yetersizliğinden dolayı spor kolu ancak 1943 yılında açılabilmiş ve futbol, voleybol, jimnastik, güreş gibi dallarla birlikte tenisle ilgili faaliyetler başlamıştır⁶².

Halkevleri kısıtlı imkânlarıyla Cumhuriyet değerlerini Anadolu'nun dört bir tarafına taşıırken bölge halkının sosyal ve kültürel gelişimine de önemli katkı sağlamıştır. Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerde daha çok zengin kesimlerin sporu olan tenisi Anadolu halkına tanıtmada önemli bir rol oynamıştır. Tenis sosyete sporu olmaktan çıkartılarak halk sporu haline getirilmiştir. Bu yıllarda tenis oynamak, “modern olmanın” en önemli göstergelerinden biri olarak görülmüştür.

7. II. Dünya Savaşı'nın Tenis Sporuna Etkisi

II. Dünya Savaşı diğer spor dallarında olduğu gibi tenis sporu için de olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Savaş yıllarının ekonomik güçlükleri içinde yurt genelinde kort yapım faaliyetleri yavaşlamış raket, kort ağı, top gibi tenis malzemesi temininde güçlükler yaşanmıştır. Turnuvalarda çoğunlukla İngiliz yapımı toplar kullanıldığından savaş yıllarında tenis topu ithali mümkün olmadığından top bulunamadığı için turnuvalara ara vermiştir. Hatta tenis topu bulunamaması nedeniyle bir süre yapılamayan İstanbul tenis teşvik müsabakalarına federasyonun top temini üzerine 19 Temmuz 1941'den itibaren başlanmıştır. Karşılaşmalar her akşam oynanmak üzere bir hafta devam etmiştir⁶³.

II. Dünya Savaşı'nın sonuna yaklaşırken 1944 yılında artık tenis topu bulmak neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Beden Terbiyesi Sportif Oyunlar Federasyonu tarafından tenis topu temini için çeşitli yabancı firmalara müracaat edilmiş ve top gelmesi beklenilmiştir. Top temini dışarıdan mümkün olmayınca yerli top kullanarak maçlara bir buçuk aylık gecikmeyle başlanmıştır. 1944 Ankara Bölge Birinciliği Ulus Kupası ve İstanbul'da Dağcılık Kupası maçları yerli üretim toplarla oynanmıştır. Ancak yerli topların rüzgâra karşı dayanıksız olmasından dolayı tenis topu ithali sürekli gündem olmuştur. Nihayetinde Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü'nün talebiyle Hariciye Vekaletince yurt dışından tenis topu temini için girişimlerde bulunulmuştur. Washington Büyükelçiliği'nin girişimiyle 940,95 dolar sarf edilerek ABD'den Ekim 1944 tarihinde vapurla, iki sandık içinde toplam 156 düzine tenis topu Türkiye'ye getirilmiştir⁶⁴.

62 Sadık Sili, *Siverek Halkevi (1936-1951)*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2019, s. 82; BCA, 490-1-0-0/1126-109-2/17.

63 “Tenis Müsabakaları”, *Akşam*, 20 Temmuz 1941, s. 6.

64 Dış İşleri Bakanlığı Arşivi (DİBA), 23509-102329-4/09.11.1944.

II. Dünya Savaşı yıllarında tenis malzemesi temininde yaşanan güçlükler ve gerek ulusal gerekse ulusal gerekse uluslararası düzeyde turnuvaların düzenlenmesinde yaşanan aksaklıklar tenise olan ilginin zamanla azalmasına yol açmıştır. Demokrat Parti'nin iktidara gelişinin ardından 1951 yılında halkevlerinin kapatılmasıyla küçük şehirlerde tenis geri planda kalmış ve açılan kortlar birer birer kapatılmıştır.

Sonuç

Cumhuriyetin ilk yıllarında “nezih bir spor” olarak görülen tenis sporunun modernleşme ve sosyalleşme aracı olarak halk arasında yaygınlaştırılmasına ve teşvik edilmesine önem ve öncelik verilmiştir. Tenis “zarif, kibar, estetik, zevkli ve eğlenceli” bir spor olarak teşvik edilmiştir. Tenisi elit spor olmaktan çıkartıp halk sporu haline getirmek amaçlanmıştır. Anadolu'nun küçük şehirlerinde tenise olan rağbet günden güne artmış kısa sürede tenis kulübü ve tenisçi sayısında da artış yaşanmıştır. Daha estetik, daha az yorucu ve vücudu güzelleştirici yönü olduğundan dolayı özellikle kadınlar tarafından çok tercih edilen bir spor olmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında “sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” sloganıyla spora ağırlık verilirken Cumhuriyet Halk Partisi tarafından 1932'de kurulan halkevlerinin programına tenis sporu alınmıştır. Büyük kentlerde daha çok zengin kesimlerin sporu olan tenisi Anadolu halkına tanıtmada halkevleri önemli bir rol oynamıştır. Halkevleri bahçelerinde tenis kortlarının açılmasıyla Anadolu kasabalarında tenise ilgi artmaya başlamış bu noktada spor alanları ve yeni tesislere ihtiyaç da artmıştır. Sporun sosyal hayata girmesinin önü açılmıştır. II. Dünya Savaşı'nın gölgesinde ekonomik güçlüklerle karşın CHF'nca Halkevlerinin tenis sporu için saha ve malzeme yardımı istekleri yerine getirilmiştir. Tenis sosyete sporu olmaktan çıkartılarak halk sporu haline getirilirken modern olmanın göstergelerinden biri tenis oynamak olmuştur. Gaziantep'ten Adana'ya Diyarbakır'dan Antalya'ya pek çok şehirde gençleri spor yapmaya teşvik için tenis turnuvaları düzenlenmiştir. Yurtdışından sporcuların da katıldığı turnuvalarda başarılı olan tenisçilere ödüller verilmiştir.

Dönemin basını da tenisin halka tanıtılmasında önemli rol oynamıştır. Gazete ve özellikle spor dergilerinde tenis sporunun nasıl oynandığı anlatılarak gerekli malzemelerin tanıtımı yapılmıştır. Dünya'nın öne çıkan tenis turnuvaları ve tenis şampiyonlarıyla ilgili haberlere geniş yer verilmiştir. Ayrıca Milliyet, Ulus gibi gazeteler düzenledikleri turnuvalarla

hem tenisin tanıtımını yapmışlar hem de genç sporcuları tenis oynamaya teşvik etmişlerdir. Dönemin yöneticileri de tenise ilgi göstermiş örneğin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün tenis maçı izlediğine dair haberler ve fotoğraflar basında yer bulmuştur. Yine 1947 yılında Ankara'da kurulan ve dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu'nun da kurucu üyelerinden biri olan Ankara Tenis Kulübü de başkentin en önemli sosyal merkezi olmuştur. Gerek devlet adamları gerekse Ankara'da görev yapan yabancı diplomatların uğrak yeri haline gelmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de tenis sporu bir modernleşme göstergesi ve sosyalleşme aracı olarak ülke genelinde yayılmıştır. II. Dünya Savaşı yıllarında yaşanan ekonomik güçlükler tenise olan ilginin zamanla azalmasına yol açmıştır. Demokrat Parti döneminde halkevlerinin kapatılmasıyla kortlar da kapatılmıştır. Tenis yeniden elit sporu haline gelmiş ve yakın döneme kadar varlıklı kesimlerin sporu olarak kalmaya devam etmiştir.

KAYNAKLAR

Arşivler

1. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 490-1-0-0/1097-9-1/03.04.1947.

BCA, 490-1-0-0/1097-9-1/08.11.1944.

BCA, 490-1-0-0/1126-109-2/17.

2. Dış İşleri Bakanlığı Arşivi (DİBA)

DİBA, 23509-102329-4/09.11.1944.

Kitap ve Makaleler

Abut, Vedat, “Ulus Kupası ve Ankara tenis Birincilik Müsabakaları Dün Başladı”, *Ulus*, 14 Haziran 1942, s.1.

“Adana’da Tenise Ragbet Var”, *Akşam*, 2 Ağustos 1938, s.10.

Akın, Yiğit, *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2004.

Atabeyoğlu, Cem, “Tenis”, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C 8, İletişim Yayınları, İstanbul 1983, s. 2305-2306.

“Atletler Gitti”, *Vakit*, 3 Ekim 1930, s.7.

Bahtiyar, Ahmet, “Balkanlarda Umumi Temaslar Ehemmiyetini Kaybediyor!”, *Akşam*, 7 Ekim 1937, s.12.

“Balkan Olimpiyatı”, *Vakit*, 26 Eylül 1930, s.3.

“Balkan Şampiyonası Dün Fenerbahçe’de Başlayan Tenis Müsabakaları Çok Heyecanlı Oldu”, *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1932, s. 5.

“Balkan Tenis Maçları Dün Yapılan Müsabakalar Çok Güzel ve Heyecanlı Oldu”, *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1932, s. 1.

“Balkan Tenis Şampiyonası”, *Cumhuriyet*, 2 Eylül 1932, s. 4.

Bükey, Kerim A., *Tenis*, Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1942.

“Büyük Muvaffakiyetler Gösteren Şampiyon Gencimiz Suad Bey”, *Spor Alemi*, S.1, 11 Ağustos 1924, s.1.

Candan, Nurullah- Bağır, Tanju, “Türk Ocaklarından Halk Evlerine: Türkiye’de Sporun Erken Dönem Öyküsü”, *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Temmuz 2010, XV (3), s.17-32.

“Celal Bayar Tenis Kordu Unun 11. Yıl Dönümü”, *Akşam*, 11 Haziran 1938 s. 2.

“Çelebizade”, Tenis Maçı”, *Vakit*, 26 Haziran 1921, s.4.

“Dışişleri Bakanının Dün Akşamki Ziyafeti”, *Ulus*, 30 Eylül 1946, s.2.

“Dünkü Tenis Maçları”, *Ulus*, 8 Haziran 1941, s.1.

Erdoğan, Celeleddin, *Adana Halkevi (1933-1951)*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2017.

“Gazetemizin Tenis Turnuvası”, *Ulus*, 18 Haziran 1936, s.1.

“Gidiyorlar”, *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1930, s.4.

Gülcü, Nursel, *Antalya Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Antalya 2016.

Haccarzade Mehmet Tevfik, *Tenis*, Vatan Matbaası, İstanbul 1926.

“Halkevleri ve Spor”, *Ulus*, 19 Mayıs 1937, s.13.

İnönü, İsmet, *Defterler (1919-1973)*, Haz. Ahmet Demirel, C 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.

“Milli Olimpiyat Cemiyetinin Tenis ve Yüzme Müsabakaları”, *Spor Alemi*, 21 Eylül 1922, No. 24-26, s.17.

Mutlu, Mustafa, “Uluslararası İlişkilerin Gelişiminde Sporun Rolü: Türk-Yunan İlişkileri Örneği (1930-1931)”, *Atatürk Yolu Dergisi*, 70, 2022, s. 339-354.

Ömer Besim, “Balkan Oyunlarında Tenisin Dabılında Balkan Şampiyonluğunu Nasıl Kazandık”, *Vakit*, 7 Ekim 1930, s.5.

Özgenel, Lale, “Tennis in Republican Turkey and Ankara: The Emergence of a Sport as a Society and Space”, *TÜBA-KÊD Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 16, 2017, s.11-34.

“Reisicumhur Dün Ankara’da Tenis Maçlarını Takip Etti”, *Ulus*, 30 Temmuz 1944, s.1.

Selim Sırrı, “Tenis”, *Resimli Ay*, 30 Nisan 1924, S. 4, C 1, s.12-13.

Selim Sırrı, *Tenis*, Maarif Matbaası, İstanbul 1926.

Sili, Sadık, *Siverek Halkevi (1936-1951)*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2019.

“Şampiyon Olduk”, *Cumhuriyet*, 11 Ekim 1930, s.3.

Tekdurmaz, Başak, *Balıkesir Halkevi Çalışmaları ve Kaynak Dergisinin Sistematik İndeksi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2004.

“Tenis Kortlarımızı Ziyaret:1-Nişantaşı Kortlarında”, *Spor Alemi*, S. 16,11 Ağustos 1924. s.1.

“Tenis Kortlarımızı Ziyaret: 3 -Galatasaraylılar Kortunda”, *Spor Alemi*, S. 3, 25 Eylül 1924, s.17.

“Tenis Oyuncularımıza”, *Akşam*, 22 Temmuz 1922, s.3.

“Tenis Oyunu Nasıl Oynanır?”, *Spor Alemi*, S. 5, 9 Ekim 1924, s.12-14.

“Tenis Maçları”, *Vatan*, 21 Haziran 1925, s.3.

“Tenis Maçları Bitti”, *Cumhuriyet*, 12 Eylül 1932, s.1,4.

“Tenis Müsabakaları”, *Akşam*, 20 Temmuz 1941, s.6.

“Tenis Müsabakaları Programı”, *Cumhuriyet*, 6 Eylül 1932, s.4.

“Tenis Şampiyonu”, *Vakit*, 11 Ekim 1930, s.1.

“Tenis Şampiyonu Bir Türk”, *Vakit*, 3 Eylül 1924, s.3.

“Tenis Teşvik Turnuvası Dün Başladı”, *Ulus*, 1 Haziran 1941, s.5.

Toprak, Zafer, “Türkiye’de Sporun Tarihi-Spor Alemi Dergisi ve Türkiye’de İdman”, *Tombak-Antika Kültürü Koleksiyon ve Sanat Dergisi*, S. 20, 1998, s.5-9.

“Ulus Kupası Tenis Maçları Bugün 19 Mayıs Stadında Başlıyor”, *Ulus*, 5 Temmuz 1941, s.2.

“Ulus Tenis Kupası”, *Ulus*, 25 Haziran 1941, s. 2.

“Ulus Tenis Kupası Maçlar Dün Nihayete Erdi”, *Ulus*, 18 Temmuz 1941, s.1.

Zeki Rıza, “Memlekette Tenis Ölüyor”, *Akşam*, 18 Haziran 1937, s.8.

“19 Mayıs Stadyumu Kortlarında Senenin İlk Tenis Turnuvası Başladı”, *Ulus*, 19 Haziran 1938, s.7.

“19 Mayıs Stadyumu Tenis Sahalarında Müsabakalar”, *Ulus*, 18 Haziran 1938, s 4.